

פרוטוקול מס' 108
מישיבת הוועדה לענייני ביקורת המדינה
שהתקיימה ביום שלישי, י"ט בטבת התשמ"ו - 31.12.85, בשעה 13.00

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

א' הראל	-	מ"מ היו"ר
ד' ליבאי	-	יו"ר הוועדה
ר' איתן		
י' צבן		
ב' שליטא		
ד' תיכון		

מוזמנים:

י' טוניק	-	מבקר המדינה
י' הורביץ	-	מנכ"ל משרד מבקר המדינה
ש' גור-אריה	-	משרד מבקר המדינה
מ' בנבג'י	-	משרד מבקר המדינה
ש' לביא	-	משרד מבקר המדינה
י' זיו	-	יו"ר ות"ת, המועצה להשכלה גבוהה
מ' אלבק	-	יו"ר ור"ה באוניברסיטת בר-אילן
ג' אלרום	-	מכון ויצמן
נ' ויטמן	-	אוניברסיטת חיפה
מ' שוסהיים	-	הטכניון
ד' לויתן	-	אוניברסיטת תל-אביב
י' לוין	-	ות"ת
י' ברגיל	-	האוניברסיטה העברית
ר' בר-צור	-	ור"ה
ב' מושקין	-	ור"ה
י' שחר	-	סגן הממונה על השכר במשרד האוצר
ח' פרידין	-	רכזת מידע של הוועדה

מזכיר הוועדה: ב' פרידנר

קצרנית: נ' רינגלר

סדר-היום: א. דו"ח מבקר המדינה על תנאי השכר והתשלומים הנלווים של הסגל האקדמי והמנהלי הבכיר במוסדות להשכלה גבוהה.

665

(נתקב) היום 5.1.86

מ"מ היו"ר א' הראל:

אני פותח את הישיבה.

א. דו"ח מבקר המדינה על תנאי השכר והתשלומים הנלווים של הסגל האקדמי והמנהלי הבכיר במוסדות להשכלה גבוהה

בישיבה הקודמת - ב-9.12.85 - דנו בנושא זה לאחר שקראנו את תמצית הדו"ח. אני מבקש לציין את עיקרי הדברים שהועלו, מהי התגובה שקיבלנו שבחלקה מספקת ובחלקה איננה מספקת. על כל הדברים המסומנים בדו"ח שיש כבר תשובה שהם הוסדרו.

הנושא הראשון שהדו"ח מתייחס אליו הוא שאלת השכר על כל מכלול הבעיות. אני מבקש שתעקבו אחרי הדברים שאני אומר ותתקנו את דבריי אם הבינותי לא נכון מה שנאמר בדיונים הקודמים.

לשאלת השכר, קיבלנו את התשובה של המועצה להשכלה גבוהה טוענת שאין היא בבחינת ניהול על ואיננה רואה מעניינה להיות הגורם שמנהל את המשא-ומתן במקום ור"ה. המשא-ומתן בענייני שכר, לדעת המועצה להשכלה גבוהה חייב להיות מנוהל על-ידי האוניברסיטאות עצמן באמצעות ור"ה, כמובן בתיאום עם האוצר, כאשר לות"ת יש עמדה, אינמפורמציה או השפעה על המשא-ומתן. אבל בסך הכל המשא-ומתן הוא ענין של ועדת השכר של ור"ה.

כמצוטט במכתב שהגיע אלינו ב-8.12.85, שבו נאמר: "ות"ת איננה הנהלה ארצית של האוניברסיטאות בישראל, לכן ות"ת חולקת על עמדת המבקר כפי שמוצגת בדו"ח בכל הנוגע לצורך בטיפול בפרטי השכר של ראשי האוניברסיטאות. ות"ת סבורה שמוסדות הציבור המופקדים על האוניברסיטאות רשאים לקבל החלטות בנושא זה בעצמם ולעמוד במבחן הביקורת הציבורית ללא צורך במתן פקודות מפורטות לגוף ממלכתי כלשהו. ות"ת איננה מוסמכת ואיננה מעוניינת לתת למוסדות הוראות ופקודות, אלא בנושאים שיש הסכמה בינה לבין המוסדות בענין הגדרת סמכויותיה, כגון הסכמי שכר קיבוציים וכו', נושאים שיש להם השלכות קרדינליות לגבי התקציב הכולל של ההשכלה הגבוהה ועל פיתוחה העתידי של מערכת ההשכלה הגבוהה".

כלומר, בשאלה של ביקורתך לגבי המועצה להשכלה גבוהה, אומרת ות"ת, אומרת ור"ה, ועד ראשי האוניברסיטאות היושבים אתנו, כדלקמן: בעצם יש שתי קבוצות, מה שהם מכנים קבוצה א' וקבוצה ב'. קבוצה א' זה חלק ניהולי קטן יחסית שקיים בכל מוסד ומוסד. קבוצה ב' היא כל שאר העובדים. לגבי כל שאר העובדים אין ויכוח שיש הסכם קיבוצי אחד שחל ומיושם כיום לגבי כל האוניברסיטאות, שבו משכורת של פרופסור היא משכורת של פרופסור, משכורת של דוקטור היא משכורת של דוקטור וכו'. הוא אחיד בכל המוסדות להשכלה גבוהה.

יש קבוצה א' - זאת הקבוצה הניהולית - בתוך כל מוסד ומוסד: הנשיא, הרקטור וכו', לגביהם העמדה של ור"ה - ות"ת מקבלת את העמדה הזאת - מוכרחה להיות עצמאות מסוימת של כל אוניברסיטה ואוניברסיטה. גם זה על-ידי ביקורת ציבורית. אבל הטענה של מוסדות אלה לגבי מספר מצומצם של תפקידים מוכרחה שתהיה לה האוטונומיה לתת תוספות ניהוליות, 25%, 50%, 75%, כדי למשוך למערכת אותם אנשים שרוצים למשוך למערכת. זאת נקודה אחת. זאת התשובה שקיבלנו מות"ת וזאת התשובה שקיבלנו מור"ה.

בעיה שניה היא בעיית שחיקת השכר. יש למבקר הערה לגבי התוספות שניתנו בשכר. אינני מדבר על החריגים. על זה קיבלנו תשובה גם מות"ת וגם מור"ה האומרת, שבעצם מי שדחף את ור"ה ללכת לבית-המשפט היה האוצר שרצה לקבל פסיקה בענין הזה של בית-המשפט בענין בורות ריגר. לכן אי-אפשר לתקוף אותה משני הכיוונים. מצד אחד לבוא ולהגיד: אתם חרגתם כאשר זה בסך-הכל מבוסס על הפסיקה של בית-המשפט.

נקודה שלישית מתייחסת לרכב. לגבי הרכב מצאנו שלושה נושאים, שלושה חריגים. האחד - העובדה של תשלום כפול עבור רשיון ועבור ביטוח. ההודעות שקיבלנו מות"ד ומור"ה הן שהנושא הזה בוטל, אין כיום תשלומים כפולים באף אחד מהמוסדות האלה לגבי רשיון וביטוח. לפי דרישת יו"ר ות"ת שנמסרה לור"ה עוד בטרם פורסם דו"ח המבקר הופסק התשלום הכפול לדיקנים.

השאלה הבאה שחבר-הכנסת דן תיכון העלה היא שאלת גילום הוצאות רכב. התשובה שקיבלנו אומרת: לגבי גילום הוצאות רכב נהגו בהתאם למקובל במינהל הציבורי.

באשר להחזר הוצאות רכב לחברי הסגל האקדמי: "רכב - גילום ההוצאות המשתנות מוצג בדו"ח כאילו הינו 'המצאה' של המוסדות להשכלה גבוהה. למעשה יש כאן אימוץ של השיטה הממשלתית במלואה, כפי שהונהגה על-ידי האוצר בתקופת כהונתו של השר יגאל הורביץ כשר האוצר. ההסדרים השונים של העמדת רכב שירות לשימוש בעלי תפקידים והחזר הוצאות לבעלי תפקידים בכל אוניברסיטה ואוניברסיטה נקבעו עקב הצרכים השונים של כל מוסד, הנובעים גם ממיקומו הגיאוגרפי של המוסד".

באשר להחזר הוצאות לחברי סגל שאינם בעלי רכב, התשובה שקיבלנו היא: הסדר זה מבוסס על הסכם קיבוצי עם הסגל האקדמי אשר אושר על-ידי האוצר. הסגל האקדמי הסכים בזמנו לקבלת תשלום נמוך מכפי המקובל במשרדי הממשלה בתנאי שהתשלום יינתן לכלל אוכלוסיית העובדים.

לגבי השאלה של כרטיסי טיסה - יש שוני בין עמדת ות"ת לבין עמדת ור"ה. עמדת ות"ת על-פי המכתב היא כדלקמן: יו"ר ות"ת קיים שורה ארוכה של פגישות ושיחות עם הממונה על השכר במשרד האוצר, עם ראשי ור"ה ועם יו"ר המועצה המתאמת של ארגוני הסגל האקדמי. הוא הציע להם לבטל לחלוטין את ההסדר ולהמירו בהגדלה מסוימת של הקרן לקשרי מדע בינלאומיים. כלומר, תשובת ות"ת היא שבעקבות דו"ח המבקר צריך לבטל את ענין כרטיסי הטיסה ולהכליל את תמורתם וערכם במסגרת הקרן עצמה.

ור"ה לעומת זאת טוענת שהנושא יבוא במסגרת השמשא-ומתן על השכר בשנה הבאה. כלומר, מכירים שהבעיה הזאת קיימת, הם אומרים שכאשר ינהלו את המשא-ומתן יראו כיצד להתמודד עם ההערה של כרטיסי הטיסה.

לגבי מגורים במכון וייצמן שהסגל לא שילם עבורם קיבלנו תשובה שהענין סודר ומעכשיו אין מגורים חינם בכל המערכת. בעקבות הביקורת התחיל מכון וייצמן לגבות דמי שכירות מהמדענים הגרים בדירות המכון. זאת התשובה שקיבלנו מות"ת.

בנושא מענק שבתון שהוא שאלה מרכזית בדו"ח המבקר - אין תשובות חד-משמעיות. ור"ה אומרת שיעשה מאמץ להמליץ, לבחון ולעודד שהשבתון יהיה גם בארץ ולא רק בחוץ-לארץ. ור"ה ינסה במסגרת הסכם השכר הבא להגיע להפעלת הסדר תשלום כרטיסי טיסה. השונה מזה המקובל כיום ברוב המוסדות. ור"ה יבחן את הפרשיות במענקי השבתון בין הדרגות השונות של חברי הסגל לעומת הפרשיות בהשתכרות בישראל. הסדרי דיווח על השהיה בשבתון בארץ ובחוץ-לארץ הופעלו בכל המוסדות בחודשים האחרונים וזאת בתיאום עם ות"ת.

לגבי עבודה נוספת של חברי סגל - נאמר לנו שהנוהל הקיים היום הוא שיש כללים במסגרת של כל האוניברסיטאות, שאנשים יכולים לעבוד עבודה נוספת באישור האחראים לכך, בדרך כלל לא יותר מ-50% ויש מקרים חריגים שזה מגיע ל-75% תוספת משרה.

אלה התשובות שקיבלנו בפעם הקודמת מור"ה ומות"ת. סיכמתי את פתיחת הדיון.

ד' תיכון:

הביקורת אמרה שצריך לקבוע כללים. היא לא אמרה שזה מותר או אסור. היא אמרה: לא נקבעו כללים ואיש כטוב בעיניו יעשה.

י' טוניק:

להערת חבר-הכנסת תיכון, אנחנו כתבנו על כללים מפני שכללים קיימים גם במדינה. אנחנו לא אומרים שצריך להעתיק את הכללים, אבל יש צורך בכללים.

ד' תיכון:

אפשר להתייחס לדו"ח הזה סעיף סעיף, כי יש כאן כל כך הרבה סעיפים ואפשר לדבר באופן כללי. אני רוצה לומר לכם את התרשמותי. גמרתי לקרוא את הדו"ח הזה לפני כחצי שעה. הרושם קשה ביותר. לענין ההטבות - אני זוכר את הביקורת המוטחת כלפי חברי הכנסת בנושא הזה, לחלק מהביקורת הזאת אני מצטרף ועל חלק אחר אני חולק. אבל הדו"ח הזה הוא חמור ביותר. בכל נושא שאתה נוגע - מתגלים ממצאים חמורים ביותר. אי-אפשר להגיד: אנחנו בדקנו והענין סודר. אנחנו רוצים לדעת: בדקתם, מצאתם את הממצאים כנכונים, אתם מתקנים, איך אתם מתקנים. בעוד שנה ייצא דו"ח נוסף שיאמר: אכן תיקנתם, אבל התיקון שלכם הוא רק למראית עין.

יש סעיפים רבים שאתם עונים לנו בסגנון הזה: "מענק שבתון - תיבחנה דרכים לעידוד קיומו...; ור"ה ינסה במסגרת הסכם השכר...; ור"ה יבחן..."; אני רוצה לשמוע מה המסקנות. אנחנו לא יכולים להתייחס לדברים האלה כאילו ור"ה יבחן והכל ייבדק ואחר-כך נראה מה עושים. אנחנו רוצים לדעת בדיוק מה קורה בכל סעיף וסעיף. תיקנתם - תאמרו לנו איך תיקנתם.

אני לא ראיתי דו"ח חמור כזה בשום מוסד וכל המוסדות וכל המשרדים עוברים כאן ביקורת חדשות לבקרים כמעט מדי שנה בשנה. נושא ההטבות האישיות והשכר לא מוסדר. יש כמה וכמה מוסדות שנוגעים בדבר, ויכוחים לאין ספור עם האוצר, כן צריך לתת, לא צריך לתת, בסוף בא בורר או בית-משפט וקובע לתת, כך יוצא שהמבקר עורך השוואות בין שכר במועד X לבין שכר במועד Y ומוצא גידול תוספות של 30%-40%.

אני אציע ליו"ר הוועדה, מאחר והנושא הוא כבד ביותר וצריך לגמור אותו, לעבור סעיף סעיף, לשמוע את התשובה של כל מוסד ומוסד ולשמוע גם מה נעשה, אחרת אנחנו מורחים את הכל ושום דבר לא יקרה. צריך לעשות כאן טיפול שורש כדי שנדע היכן אנחנו עומדים.

אני יודע למשל שיש ביקורת על שנת שבתון, כל ענין הכרטיסים, מחלקה ראשונה, ממירים זאת בכרטיס אחד, בשני כרטיסים, בשלושה כרטיסים, זה מעורר עליכם ביקורת בכל מקום ומקום. בכל משרד נסיעות שאתה נכנס מראים לך את הפרופסור שעשה זאת.

לטובת המוסדות האלה שצריך לשקוד על פיתוחם וצריך לאפשר להם מגע עם העולם והחינוך הוא עתיד מדינת ישראל, אבל לא החינוך כפי שהוא בא לכלל ביטוי בדו"ח מבקר המדינה. שהוא דו"ח נוראי ואם הוא היה מתפרסם בימים כתיקונם היה זוכה לכותרות ללא ספור.

ר' איתן:

אל תקבלו את הדברים שאומר באופן אישי וגם לא אכנס לפרטים. לא השתתפתי בדיון הקודם. אני לא מאמין למה שקראתי ושמעתי שהנבחרת הסופר-לאומית שלנו יושבת ושומעת על דברים כאלה כמו כרטיסי טיסה, שבתון, רכב או תוספות שכר. זה לא נתפס לי בשכל. לא הייתם צריכים לשבת פה בכלל כנאשמים וכאלה שלא נותנים בהם אמון. שאומרים לכם לתקן ואתם אומרים: אולי, נראה, כך ואחרת ועוד שנה תגיעו הנה עם אותו דו"ח. הייתם צריכים לשמש דוגמה לכולם, גם לממשלה. לא נתפס לי בשכל שהמדינה הזאת לא מסוגלת לתת 180 שקל לילד מהשוליים כדי שילמד במוסד ו-5,000 ילדים ייזרקו לרחוב, ואילו פה מדברים על כרטיסי טיסה.

אולי תצאו לשבתון בשכונות? שנת שבתון באור-עקיבא, או באולגה או באופקים? השבתון בארץ יכול להביא תועלת רבה. תטענו שצריך מגע עם העולם החיצוני - בסדר, אבל זה לא במקום. לא השבתון הוא הקובע אם יהיה לנו מגע עם העולם החיצון המדעי או לא. זאת דעתי.

אני טוען כל הזמן שמגננות ומעלה זאת צריכה להיות הנבחרת הלאומית ומי שעומד בראש הפירמידה מבחינה מדעית ואקדמאית הוא זוחל בתחתית הפירמידה ומבוסס על כסף ותנאים. איך יכול להישמע דבר כזה במדינה כמו שלנו ובתנאים החברתיים שלה? יהיה פיצוץ חברתי בכיוון שאנחנו נדחפים אליו. זאת תהיה תרומה גדולה לכך שהפיצוץ יהיה עוד יותר גדול.

אני מצטער מאוד שהייתי צריך להגיד זאת, אני מצטער מאוד שעוד צריכים להישמע דברים כאלה, אני מצטער מאוד שחברי הכנסת לא מסוגלים גם הם להתעלות למצב כזה. אני פשוט לועג לממשלה שאיננה מסוגלת להעלות על דעתה שהיא צריכה להתנהג יפה כדי לשמש דוגמה לכולם. אבל האקדמיה שלנו? - אתם הייתם צריכים להיות הראשונים ולהראות לכולם מי נותן את הטון החיובי, מנקודת מבט שלי.

אני לא יכול להועיל פה יותר - לשמוע אם כן יתקנו או לא יתקנו - ולכן אני עוזב את הישיבה.

ד' תיכון:

קראתי את הקטעים המתייחסים לנשיאי האוניברסיטאות. מקבלים רושם שלכל מוסד יש נשיא, כל נשיא הוא מלך, יש לו חצר ביזנטינית וברצוני שאול אתכם אם יש שם גם משרתים אישיים. נותנים להם לערוך מסיבות בתקציבי אירוח ענקיים. זה נורא.

י' צבן:

בדיון הזה יש שתי סכנות ואני מזהיר את עצמי בשתי הסכנות האלה לפני שאתייחס לגופו של ענין. סכנה אחת היא אווירת "עליהום" אנטי-אקדמאית ואנטי-אינטלקטואלית. יש לנו אינטרס גם מדעי טכנולוגי תרבותי רוחני שהאוניברסיטאות והאקדמיה שלנו יוליכו קדימה בכל התחומים. כדי לעשות זאת יש להבטיח תנאי התפתחות טובים, קשר עם המדע הבינלאומי, התרבות הבינלאומית, אסור לצמצם אופקים - דברים ידועים ואינני רוצה לחזור על הפזמון. בדיון כזה יכולה להיות אווירה שתגרוף את הדברים לכיוון נגדי ומשהו מזה שמענו כבר קודם.

הדבר השני שאני רוצה להזהיר את עצמנו הוא נושאי יחסי העבודה. אני לא מדבר על עיוותים קיצוניים, אלא באופן כללי, גם לגבי אנשי האוניברסיטאות וגם לגבי כלל העובדים במדינת ישראל. לא העובדים הם האשמים שחלק מהשכר שלכם ניתן להם בעזרת השם ולא בצורה גלויה על השולחן. זה לא רק בתחום האקדמיה. זאת התחכמות של המעסיקים, בדרך-כלל של המעסיק הציבורי, שרצה לתת משהו לקבוצת עובדים אחת ולא רצה לתת לקבוצת עובדים אחרת והוציא מההפטרה את כל השמות האפשריים: כוונות על וכוונות לא כל על ועשה בדיחה מכל השמות וכל התוספות.

לדעתי היתה זאת חולשה של ההסתדרות, של ארגוני העובדים ללכת בכלל בכיוון הזה. כי אחת הצרות הצרות בענין הזה היא שכל הזכויות הסוציאליות והפנסיה לא חלים לגבי חלק גדול מהתוספות האלה ואז אצל חלק גדול מהעובדים האלה יש נפילה אדירה בשכר ביציאה לפנסיה. אם חס-וחלילה אדם נפטר - בגמלה של האלמנה; ואם חס-וחלילה האדם נכה - בגמלת הנכות שלו.

חלק מהדברים שאנחנו רואים כאן שייך לסיפור הזה, לא הכל, חלק לא שייך בכלל הוא עיוותים שהדעת איננה סובלת אפילו כשאתה מביא בחשבון את הדברים האמורים.

יחד עם זאת אני רוצה להיות שותף לביקורת. אני כועס על האקדמיה שלנו. אני לא אשתמש בביטוי מרחיק הלכת שהשתמשו בו בשנות השלושים בהקשר אחר לגמרי באירופה של בגידת האינטלקטואלים בתחום הפוליטי שם, אבל אני מחפש את הביטוי המתאים כדי לומר במה אני מבקר את האקדמיה שלנו בנושא החברתי במדינת ישראל.

אומר לכם את השורה האחרונה: הסכם שכר המינימום הראשון במדינת ישראל נחתם ב-1972. בחודש שעבר הגענו לכך ששכר המינימום לא הוחזר לרמה של 1980 ולא קצת למטה מזה, אלא הוחזר לרמה של 20% פחות מ-1972. אי-אפשר היה לעשות את המעשה הנורא הזה בלי עזרה פעילה וגיבוי של האקדמיה שלנו בתחומים הרלבנטיים ובלי הסכמה בשתיקה, פרט לקבוצה מאוד ספציפית של המרצים בבת-הספר לעבודה סוציאלית. כל האקדמיה ישבה על זה ושקטה. אני אומר זאת חד וחלק. במסורת היהודית יש לנו אנשי רוח ממש רבנו דרך נתן הנביא דרך ישעיהו דרך עמוס דרך הלל הזקן דרך רבי יהושע בן חנניה, לכל אורך הדרך היו אנשי רוח שקמו ואמרו על הדברים האלה: לא יכולים להיות דברים כאלה, אי צדק כזה. את הצעקה הזאת לא שמענו מאנשי הרוח שלנו. אני לא יכול שלא להתייחס לדברים האלה גם בפריזמה הזאת.

לכן אשתדל בדיון הזה לזכור את שתי האזהרות שהזהרתי את עצמי בפתח הדברים, אבל גם להביא בחשבון את הביקורת כשלעצמה שערך המבקר וגם את הדברים האחרונים שאמרתי.

היו"ר א' הראל:

ביקשתי שתהיה תגובה של כל מוסד ומוסד. לא קיבלנו תגובות בכתב.

ג' אלרום:

סוכם שהתגובה תובא. היא הובאה ונציג אותה.

היו"ר א' הראל:

חשבתי שחידשתי משהו בדבריי. מתברר שכל התגובות שצינתי בפתיחת הישיבה הובאו לידיעת המבקר והמבקר איננו מקבל את הנימוקים האלה.

י' טוניק:

אני מבקש לציין שהדו"ח של מבקר המדינה לא הוכן בחלל ריק. הוא הוכן תוך מגע עם המוסדות, עם ות"ת, שיחות, התכתבויות. גם אני ישבתי, בעיקר עם אנשי ות"ת, בעיקר עם פרופ' הררי, אחרי הדו"ח ולפני הדו"ח ונקטנו עמדה מתוך סינון מכסימלי של הדברים.

מ' אלבק:

ארשה לעצמי לדבר לא בשם האוניברסיטה המסויימת, כי אני יושב כאן בתוקף תפקידי כיו"ר ור"ה, כפי שידוע לכם זה תפקיד שעובר ברוטציה.

לא הייתי יכול להודות יותר מחבר-הכנסת צבן ברישה של דבריו, הוא עשה זאת הרבה יותר טוב ממה שאני הייתי עושה זאת. מאחר ואני איש מדעי הטבע ולא נואם אני מאמץ כל מלה שהוא אמר.

ד' תיכון:

תרשה לי להעיר לך, זאת הוועדה לביקורת המדינה, גם אני יכול לדבר על בריחת מוחות מהמדינה ועל הסכנה הטמונה בהידרדרות החינוך הגבוה. לפנינו עומד הדו"ח הזה ואנחנו חייבים להתייחס אך ורק לנאמר בדו"ח הזה. לכל אחד השקפת עולם משלו. אני מציע שלא נערבב במסגרת החמורה הזאת את אשר אנחנו חושבים באשר לעתידו של החינוך הגבוה במדינת ישראל.

מ' אלבק:

אם הייתי ממשיך ברוח שאתה אומר, הייתי אומר שאני לא מסכים לאף מלה שאתה אומר. אבל אני משתדל להיות מאופק, כי אני חושב שמה שנעשה כאן הוא בדיוק מה שחבר-הכנסת צבן אמר. אווירת ה"עליהום" וחצאי האמת שנאמרים כולל בעתונות הכתובה ושלא כדין ובכוונה רעה ובידיעת הכותב שהוא אחד מהאנשים המכובדים במערכת - -

ד' תיכון:

אני מבקש שיביאו לכאן את המאמר של חבר הכנסת יורם ארידור. אתה בוודאי מתכוון להתייחס למאמר הזה.

היו"ר א' הראל:

המאמרים יונחו פה וגם התשובות. אני מבקש שנתייחס לנושאי הביקורת ולא למאמרים. אנחנו דנים על הדו"ח ולא על מאמר של חבר הכנסת יורם ארידור.

מ' אלבק:

אני לא ציינתי את השם של חבר-הכנסת יורם ארידור.

אתחיל בדבר מאוד כללי: אם כל כך טוב - מדוע יש לנו בעיה כל כך גדולה? אין לנו אפשרות לגייס סגל אקדמי בדברים שהם הכרחיים לא רק לנו אלא למדינת ישראל. לא רק זאת, אני מוכן להצביע - ואתה תמיד זורק אתגר של שמות ומספרים - על בריחת מוחות לארצות אחרות שהם חיוניים לנו מאין כמוהם. באוניברסיטת בר-אילן, בשנה האחרונה בלבד, 4 אנשים לא חזרו. אם אנחנו נותנים תנאים מפליגים כל כך טובים - למה הם לא חזרו? אני גם מתקשה מאוד לגייס סגל במחלקות מסוימות.

אני רוצה להתייחס לסיפור של שבתון בשכונות, שנזרק פה על-ידי חבר-הכנסת רפאל איתן וחבל שהוא לא נוכח. אני חושב שיש עיוות מוחלט במחשבה מה זה שבתון. שבתון איננו מענק שאנחנו נותנים כחסד והטבת שכר לפרופסורים. באמצעות המאמר של חבר-הכנסת יורם ארידור רציתי להגיע לדבר. השבתון הוא דבר שהמוסדות תובעים מחבריהם. אתם אולי לא יודעים, מי שאיננו בשבתון או איננו משתתף בכנסים - איננו עולה בדרגה. אין לו שום סיכוי לקבל קביעות. יש מקרים שמאלצים את האדם לצאת לשבתון על-מנת שיוכל להישאר באוניברסיטה. באוניברסיטה שלי עצמה יש היום 5 מרצים בכירים שאילולא יצאו לשבתון לא היו נשארים באוניברסיטה.

הם יצאו לבד ללא משפחתם. הם חוזרים פעם בחצי שנה הביתה. זה כמעט כמו הסיפור של העבדים של שלמה המלך בצידון. אני מוכן לתת את השמות, אם אדרש. אני יכול להרים את הכפפה, אני שייך למדעים המדויקים ואני אחראי לכל מלה שאני אומר.

לכן, אני חושב שבנושא השבתון, גם אצל מבקר המדינה חל שיבוש קטן בנושא הזה. אנחנו רוצים שינוי ערכים בתפיסה. השבתון הוא מטרה להרים את קרן המדע בארץ. עובדה, אנשים מתים עם שבתונים עודפים שאינם עוברים בירושה. כאשר הוא מקבל את מענק השבתון הוא איננו זכאי לשכר בארץ. אנשים משאירים פה את משפחתם ומקבלים את מענק השבתון שלמרות מספריו הגבוהים פה לפי התנאים המוצעים לא ניתנים למימוש, כי אסור לנו לתת זאת. אנחנו נותנים למימוש רק מה שמותר לפי חוקי המדינה שזה גובה האש"ל. ברוב המקרים בארצות מסוימות האש"ל הזה בקושי מספיק למחיה, בפרט עם משפחה.

אני יכול לציין עובדה: מי שרוצה לתת חינוך יהודי לילדיו לא עומד בשבתון הזה. חינוך יהודי לילד אחד עולה היום 3,000 דולר. יש אנשים שזה חשוב להם. ואם הוא צריך להמיר זאת באחזקת המשפחה בארץ - הוא נמצא בצרה. יש לי מכתבים מפרופסורים שאומרים שהם לא מחזיקים מעמד עם דמי השבתון כאשר הם צריכים להחזיק את המשפחה בארץ. לפעמים המשפחה מונה 4-5 ילדים ולכן הם לא יכולים לקחת אותם איתם. יש פרופסור אחד בבנקובר שבבית-הכנסת עורכים לו מגבית כי אין לו די כסף, הוא בסך הכל בדרגת מרצה.

היו"ר א' הראל:

כפורסם שמתנהל פה דיון בנושא הזה, התחלתי לקבל הביתה עשרות מכתבים אנונימיים. נכון שזה מרוכז באוניברסיטה אחת, היות ובמכתבים כתובים השמות אינני רוצה להביא זאת כאן בפני הפורום הזה. במכתבים מסופר על מקרים שיש פרופסורים היוצאים לשנת שבתון המוגדרת כ-6 חודשים, חוזרים אחרי 3.5 חודשים וממשיכים לקבל את התשלום עבור 6 חודשים.

מ' אלבק:

זה ענין פלילי, נא להעביר זאת למטרה. לפי החוקים של האוניברסיטה שלי המקובלים על ור"ה - אלה חוקי ור"ה - אנחנו לא יכולים לא להתייחס. אנחנו לא יכולים להתייחס לרמאויות ולדברים הנעשים שלא לפי חוקי המדינה. חוקי ור"ה אומרים: אדם היושב בחוץ-לארץ פלוס חודש של חופשה, יכול לקבל את משכורתו כשבתון. מה שגולש מעבר לזה - הוא מקבל את כספו במטבעי ישראלי כאחד החוקרים הנשארים בארץ לכל דבר. דהיינו, אם הוא עושה את שבתונו בארץ - והוא זכאי לכך, כדי להשתלם ולפעמים לכתוב ספר - הוא מקבל משכורת רגילה. אלה החוקים. מי שעובר על החוק - עובר עבירה. אני מצהיר ואני אחראי לכך.

י' זיו:

נוסף לכל זה, לאחר הדיווח של המבקר, כל אחד חייב לדווח בכתב על התאריך שהוא חוזר ארצה, איפה הוא היה וכמה זמן בילה בארץ בתקופת השבתון, אחרת הוא לא מקבל משכורת.

מ' אלבק:

אנחנו מחמירים בזה. מאחר ואנחנו מעבירים כספים ברשות האוצר לחוץ-לארץ, אנחנו דורשים ממנו להגיד מראש איפה הוא מתכוון להיות, כי האש"ל משתנה ממקום למקום, כמה זמן הוא מתכוון לשהות בחו"ל, כמה זמן הוא מתכוון לשהות בארץ, ולאחר גמר התקופה הוא חייב לדווח האם היו שינויים ומה היו השינויים. אנחנו מקפידים על זה כחוט השערה, אולי לא בגללכם, אלא בגללנו, כי זה עולה לנו הרבה כסף, זה מתקציבנו.

אין דומה מענק שבתון בחוץ-לארץ שהוא נלקח מתקציבי האוניברסיטאות למענק שבתון בארץ. אנחנו יושבים כאן באותו צד, אנחנו לא מעוניינים להוציא את הכסף הזה.

מצד שני, הפתרון של שבתון בשכונות - אם כך מוטב לבטל אותו בכלל. לא זאת המטרה.

ד' תיכון:

אנחנו לא נגד שבתון, אבל אני אקרא לך שתיים-וחצי שורות מה אומר המבקר ותתייחס לעובדות האלה: "הענקת כרטיסי טיסה יקרים יחסית, הביקורת המליצה גם על הידוק הפיקוח בנושא השבתון, הנהגת חובת דיווח על ביצוע שבתון ועל חלוקת הזמן בין שהיה בחוץ לארץ לשהיה בארץ...". אלה הדברים שיש לנו, אין לנו שום דבר נגד השבתון.

מ' אלבק:

לגבי כרטיסי הטיסה - שורבבו כאן מספר דברים. אגיד כיצד אנחנו נוהגים ותראו שתגיעו על סיפוקכם. (א) אנו נותנים כרטיס טיסה ליעד בו הוא ישהה את הזמן המינימלי המסויים שהוא זמן של שבתון. מצטברים חודשיים לשנה, לא פחות מ-4 שנים בין יציאה ליציאה. אחרי 6 שנים מקובל שיוצאים לשבתון, אבל אפשר גם אחרי 4 שנים - חצי שבתון. השבתון הוא: כל 6 שנים - בשנה השביעית.

י' טוניק:

כמה חודשים הוא צריך להיות שם?

מ' אלבק:

הוא חייב להיות 12 חודש בשבתון. אם הוא שוהה חודשיים במקום מסויים - הוא מקבל את כרטיס הנסיעה. לכאורה, אחרי 3 שנים יש לו חצי שבתון, שזה סמסטר אחד. אנחנו לא נותנים אחרי 3 שנים, אלא אחרי 4 שנים הוא יכול לקחת חצי שבתון והעודף נשאר לו לשבתון שאחריו. כלומר, זה לחומרה.

י' טוניק:

מי בוחר לו את מקום התורה שבו הוא יהיה?

מ' אלבק:

אותו מדען, הוא עצמו. הוא מביא זאת לאישור של פורום מסויים. הפורום מאשר אם הוא מוצא שהמקום מתאים. היו מקרים שלא אישרנו - ידוע לי מקרה שלא אישרנו את אוסטרליה כי חשבנו שזה לא מתאים וזה קרה לפני שנה.

אנחנו נותנים כרטיס אחד במחלקת תיירים ליעד בו הוא ישהה בשבתון. פעם ב-6 שנים - שלושה כרטיסים לכיוון אחד. הוא יכול להמיר זאת לשני כיוונים. כל שנתיים - כרטיס לכיוון אחד. זה תואם את הסכם העבודה. מה הוא עושה עם הכרטיסים - זה עניינו. פרט לכך שאם הוא משתמש בכרטיסים למשפחה הוא משלם על זה מס הכנסה. כל זמן שהוא עצמו נוסע בכרטיס שניתן לו - הכרטיס פטור מתשלום מס, בהתאם לחוקי המס. אם הוא מצרף אליו בני משפחה - הוא חייב לשלם על הכרטיסים את המסים, כי זו הטבה. אלה חוקי המס. שלושה כרטיסים זה המכסימום שהוא יכול לקחת. הוא יכול בכלל לא לקחת שום כרטיס. הוא יכול לקחת כרטיס אחד.

החוויה הזו נחתם בזמנו ומעוגן בהסכמי השכר. ות"ת בראשות השופט הררי הציעה הצעה מסויימת, כדי לפתור את הבעיה שהעלית. ור"ה דנה בישיבתה ואמרה: מתקבל על הדעת. מאחר והסכם השכר הקרוב הוא בעוד כמה חודשים, דנתי פרלמנטרית עם יו"ר הוועדה המתאמת של ארגוני הסגל והוא אמר שניתן להביא זאת להסכם השכר. מאחר והוא עומד בפתח, מאחר ובאותו הסכם שכר יידונו נושאים רבים שיגיעו להסכם השכר, אנו עומדים לדון גם בנושא הזה.

לידיעתכם, לנו כמעסיקים הסיידור הזה הרבה יותר נוח - להוסיף לקרן ההשתלמות סכום מסויים בערך של מספר הכרטיסים שמגיע לו ולבטל את כל סיפור הכרטיסים. אני לא סוכנות נסיעות, אין צורך בהמרת כרטיסים, יש לך תוספת לקרן ההשתלמות ותעשה איתה מה שאתה רוצה ואז יירדו תלוניות בני ישראל מעלינו.

היו"ר א' הראל:

שאלה נוספת בענין השבתון. בדו"ח המבקר כתוב: "קביעת גובה המענק על-פי הדרגה והוותק קריטריון שאינו בהכרח תואם את המטרה של שיפור רמת ההוראה במחקר. ההצדקה לתקופות שבתון כפולות לבעלי תפקידים אקדמיים מינהליים בכירים..". מה זה תקופת שבתון כפולה?

מ' אלבק:

מייד אסביר הכל. נתחיל עם בעלי הדרגות השונות. זאת הסטוריה, מפני שבזמנו, בתקופת עיוותי השכר, עוד מתקופת ספיר, מצאו לנכון להעלות את השכר באמצעות מענקי השבתון כדי לא לתת זאת לכלל ישראל. למהנדסים, למורים ולכל יתר בעלי המלאכה זה לא היה. זה ניתנייחודית למוסדות להשכלה גבוהה.

יחד עם זאת קיים חוק ה"לבלנינג אוף" גם במקרה הזה. אם האוצר מגביל את יכולת ההוצאה מהארץ של מטבע זר, ומטבע זר שפטור ממס-הכנסה, הרי שזה חסר משמעות החל מדרגה מסויימת ומעלה המגיעה למכסימום האש"ל שמוותר. אמנם אתה יכול לקבל הקצבה מיוחדת, אבל אתה לא יכול לנצל אותה כי היא מגיעה ל-60% מס החל מהאגורה הראשונה והאנשים בדרך-כלל לא לוקחים זאת. זה עומד לרשותם בהמשך אז הם חושבים שיקחו. אני מכיר אנשים שמתו עם שלושה-ארבעה שבתונים לזכותם.

לגבי תקופת השבתון הכפולה: מאחר ונושאי תפקידים מינהליים מהאקדמיה אינם יכולים לעסוק בדבר שלשמו הם קיימים - וזו התקדמותם בסולם ההיררכיה האקדמית; ומאחר והם אינם יכולים לעבור די על הספרות, אינם יכולים לעשות די מחקר בכל מה שקשור, מצאו הנהלות האוניברסיטה הציבוריות שיש הצדקה להעניק או לתבוע מאתו בעל דרגה השתלמות יתר לאחר 6 שנים שתפצה את האוניברסיטה ואותו בעל דרגה על אותן 6 שנים שנבצר ממנו לעסוק במקצועו.

לדוגמה - פרופ' חיים הררי - בירכתיו בהפרדי ממנו במסגרת ור"ה על כך שיחזור ברגע זה כאילו הוא 6 שנים אחורנית מבחינה מדעית. להפסיד 6 שנים כאילו 6 שנים אחורנית. כדרכו בלשונו החדה אמר לי: ידידי, אל תבלבל את המוח, ב-6 השנים האלה נסוגותי הרבה מאוד שנים אחורנית. כלומר, הלוואי והייתי רק 6 שנים אחורנית. אני שנים רבות אחורנית, אם בכלל עוד ניתן להשיג את השנים הללו.

לכן, לגבי 12 בעלי תפקידים באוניברסיטאות, שחלקם בעלי תפקידים מינהליים וזה לא קיים לגביהם, כלומר לגבי פחות מ-12 בעלי תפקידים, מדובר במנכ"לים, סמנכ"לים, חלק מהנשיאים ורקטורים הקמנו לצורך תנאי העסקתם ועדה ציבורית שהורכבה מגיטר כיו"ר ונציגים של אישי ציבור מכל מוסד ומוסד. אותה ועדה הגישה לנו את מסקנותיה, שהמבקר הזדרז והגיש השגות על המסקנות האלה ואני מביע את התמרמרותי על כך.

י' טוניק:

מה פירוש הזדרז? אתה אומר זאת לגנאי?

מ' אלבק:

עוד לפני שאנחנו אמרנו אם אנחנו מאמצים או לא מאמצים את המסקנות האלה המבקר הזדרז להגיש השגותיו על המסקנות. אני אומר זאת לגנאי. זריזותו של המבקר לא נראתה לי ולא לאישי הציבור שביקשו להביע את התמרמרותם על כך. לא ניכנס עכשיו לזריזות הזו, המשפטנים שלי אמרו שלא כדין עשה.

באחת ההמלצות - והיא עדיין טעונה בירור - הקטנה משמעותית גם בתנאים האלה. האוניברסיטאות לא סיימו את הדיון בהמלצות, הן נוטות לאמץ חלק מהדברים, חלק עדיין בבירור עם אותה ועדה ולכן אמרתי שהמבקר הזדרז.

י' צבן:

לא אמרת מה המליצה הוועדה.

מ' אלבק:

לבטל זאת, לא לגבי כולם.

ד' תיכון:

מדובר ב-6-7 מוסדות. לפעמים במוסד אחד זה מוסדר ובמוסד אחר זה לא מוסדר. ודאי יש לכל אוניברסיטה כללים בכתב על-פיהם היא עובדת. האם אנחנו יכולים לקבל בנושא שנת השבתון כללים בכתב?

מ' אלבק:

זה נמצא אצל המבקר.

כלל הסגל האקדמי, להוציא 3 בעלי תפקידים, תנאי שכרם שווה בכל האוניברסיטאות. על זה ענית: הגברנו את הפיקוח, בדקנו אותם לפני, בודקים אחרי, מדווחים, עושים כל מה שהמבקר ביקש. לא דילגנו על דבר אחד.

לגבי כרטיסי טיסה אמרנו שנטפל בנושא בהסכם השכר החדש. הוצע פתרון על-ידי ות"ת ואנחנו מנסים לאמץ אותו.

בהסכמי השכר יושב נציג האוצר וחזקה עליו שהוא יפעיל את לחציו או את קסמיו.

בנושאי שכר נשיאים, רקטורים מנכ"לים - יש ועדה ציבורית לכל מוסד ומוסד אשר קבעה בזמנו מה שקבעה. אני לא יכול לענות על כל מוסד ומוסד. למשל, נדמה לי ששבתון למנכ"לים קיים בשני מוסדות בלבד, היתר נקיים מזה, לכן אבקש לא לעשות הכללה. בכלל, אי-אפשר להכליל, כי לכל מוסד יש התנאים שלו. ענינו בהתאם לכך.

יחד עם זאת, כאשר ור"ה דנה בדו"ח המבקר בנושא השכר היא אמרה: מאחר וועדות ציבוריות בכל מוסד ומוסד הן שדנו בנושא, שהרי נשיא או מנכ"ל או רקטור אינם יכולים לקבוע לעצמם את שכרם - נקים ועדה ציבורית של כולם אשר תגיש לנו את המלצותיה על-מנת לאמץ אותן בכל המוסדות בצורה אחידה כדי להוריד את תלונות בני ישראל מעלינו.

הוועדה הגישה את המלצותיה. מסיבות שאינן תלויות בנו התארך הדבר, כי הוועדה גם רצתה להופיע לפנינו, ובסוף לא יכלו לכנס את כל חברי הוועדה והסתפקנו בשניים, כי לכנס מספר אישי ציבור זו כמעט משימה בלתי אפשרית. כפי שאמרתי, מבקר המדינה הזדרז ודן בהמלצות הוועדה לפני שאנחנו סיימנו הדיון בהן. אולי אנחנו היינו מתמירים?

אנחנו יושבים ודנים בנושא השכר. קרוב לוודאי שנגיע לתנאים אחידים באוניברסיטאות לאותם מקרים שחוזי העבודה יפוגו. מאחר ויש לנו חוות-דעת משפטית שאי-אפשר באופן חד-צדדי לבטל חוזה עבודה עם עובד מסויים אלא אם כן הוא מסכים מרצוננו. חלקם הביע דעתם שהם יעשו זאת מרצונם. חלק נכנסים עכשיו לתפקידם ועבדך הנאמן הוא אחד מהם וקיבל על עצמו את ההמלצות ולא עושה שום דבר מעבר לכך.

לכן, אנחנו מקווים א) שגם נושא זה יסוכם עקרונית בשבועות הקרובים; ב) יוסדר עם חוזי העבודה החדשים שהם כרגע אישיים לכל בעל תפקיד ותפקיד. איננו יכולים לעבור על החוק, ניתבע לדין אם נשנה חוזה עבודה קיים ונפסיד.

היו"ר א' הראל:

אני מבקש לדעת אם בשאלת השבתון יש לאחר מהנציגים של המוסדות או לחברי הכנסת הערה נוספת, ולא נמשיך הלאה.

י' טוניק:

הזכרת את השבתון המנהלי ונדמה לי שלא סיימת. האם בדבריך התכוונת למנכ"לים?

מ' אלבק:

התכוונתי למנכ"לים ולמקרים של נשיאים שהם אנשי מינהל ולא אקדמאים.

י' טוניק:

האם השבתון בא לעדכן את בעל המקצוע במדעים ובהתפתחויות המקצוע שלו, באיזה אופן אפשר ליישם זאת בכלל על אנשי מינהל? האם הם נושאים ללמוד מינהל?

מ' אלבק:

(א) כן.

י' טוניק:

שאלתי איננה מתכוונת לוויכוח דיאלקטי. לכל דבר אפשר לתת תשובה. אני מזמין תשובה עניינית: האם זאת היתה הכוונה באיזה שהוא מקום שמנכ"ל פלוני העוסק במינהל יסע לאיזה שהוא מקום כדי לעדכן את יכולתו המינהלית? ואם כן הדבר, הרי צריך לעשות זאת בכל חברה מסחרית כי שם המינהל עוד יותר קובע מאשר באוניברסיטה. אני מזמין אותך להישאר בתחום ההגיון.

מ' אלבק:

כבוד המבקר, מאחר ואני איש אקדמי ואנשי המינהל רוצים מאוד להשיב לך - בבקשה תן להם להשיב.

היו"ר א' הראל:

התשובה ניתנה כאן באופן הברור ביותר: באופן עקרוני, היות ואי-אפשר היה לתת הטבות בצורה אחרת, זו היתה אחת משיטות ההטבות שהיו במוסדות להשכלה גבוהה. אם זה טוב או לא טוב זה כבר ענייננו.

י' טוניק:

אני מכיר גם אוניברסיטה ואני לא יכול להזכיר את שמה כדי לא לבייש את האחרים כי זה לטובה שהפסיקה את הנוהל הזה עד כמה שידוע לי בעקבות הדו"ח הראשון שלנו.

י' ברגיל:

לדברי המבקר בנושא הספציפי - אני מציע שנפריד בין שני דברים: בין שנת שבתון כפי שהוענקה לסגל האקדמי ואני מקבל את דברי המבקר בענין זה לבין השתלמות לסגל המינהלי שאני חושב שהיא לגיטימית לחלוטין, קיימת בכל המערכת ומתחלקת לפי הצרכים שלה.

לשאלה שעוררת: האם היום הייתי מחליט שיש להעניק שבתון לאנשי הסגל המינהלי - התשובה היא חד-משמעית שלילית. מה שקרה פה הוא שלא היתה נוסחה כיצד לתת לראשי המוסדות - נשיא, מנכ"ל סגן נשיא וכו' - שכר הולם ועל כן אמצו שיטה העובדת על הצמדה לאיש הסגל האקדמי. ברגע מסויים הופיע ות"ת והודיעה: לא יקבל כל איש מינהלי תוספת שבתון. ור"ה אמצה את המלצת ות"ת ומאותו רגע הנושא הופסק.

למה נשארנו עם שניים? - זאת פונקציה של תחלופה בתוך המערכת. שני אלה שקיבלו בעבר לא התחלפו עדיין. רוב האנשים הנמצאים כאן באו או סמוך או אחרי ולא קיבלנו.

בדו"ח גיטר מוצע ניתוק מוחלט בין אנשי הסגל האקדמי באוניברסיטאות לבין אנשי הסגל המינהלי הבכיר. לא תהיה הצמדה כזאת או אחרת בין פרופסור שהוא נשיא ובין נשיא שאיננו פרופסור. ייקבע שכר, מישהו יכול להגיד שהוא גבוה ומישהו יכול להגיד שהוא נמוך, הצמדה כזאת או אחרת. אבל הגדולה של הדו"ח הזה לפי הערכתי היא באה

פעם אחת להפריד את הלינקייג' הזה שבסיכומו של דבר גרם לעיוותים רבים בדו"ח שלך.

מ' אלבק:

בענין תוספות השכר, או מה שמתקרא תוספות שכר, אולי נתחיל בדבר שאף אחד לא מציין את הסגל האקדמי לשבח. הסגל האקדמי הוא היחיד עד היום שוויתר על 6% משכרו ועדיין מבותר ב-6% משכרו עד שיוחלט אחרת. חבל שלא יושב כאן חבר-הכנסת רפאל איתן שאמר שאנחנו לא נושאי הדגל. היינו נושאי הדגל ואיש לא הלך בעקבותינו, פרט לחברי הכנסת בתקופה מסויימת.

מה קרה עם תוספות השכר כפי שהוצגו בוועדת ריגר? - כבוד המבקר הקדיש 15 עמ' לעובדה האם פרופ' אברון הזמין תביעות נוספות מצד הסגל או לא. אינני עומד להגיד דברים לשבח או לגנאי, אבל אני חושב שזכותו של כל אזרח במדינה לכתוב לכל אזרח אחר ולהגיד לו: אם יש לך תביעות נוספות נא הצג אותן בפני. זה דבר אלמנטרי במדינה חופשית. אני חושב שחברי הסגל מצדדים כרגע בזכותי. אם פרופ' אברון כתב ליו"ר הוועדה המתאמת באותו רגע: נא לשים על השולחן את כל התביעות שיש לך ושעשויים להיות לך, לא פירושו של דבר שהוא באותו רגע היה זה שאמר ליו"ר הוועדה המתאמת: תסדר את כל העולם כולו; אלא אמר שים על השולחן את כל התביעות שיש לך. זה לגופו של ענין.

באותו זמן עצמו נציג האוצר היה שותף לכל מהלך ומהלך. האוצר האמין שבבית-המשפט הוא יזכה ב-100%. אני הייתי שותף בדיונים כשהאוצר הופיע ואמר: אתם תלכו לבית-המשפט כי אם לא פירושו של דבר תותרו ללא "דים". הוא היה משוכנע ואפילו קבע באיזה בית-משפט הוא רוצה זאת, שלא יהיה בירושלים אלא בתל-אביב. אנחנו התחננו וביקשנו להגיע לפשרה כי נרוויח מזה, כי חוות הדעת המשפטיות שלנו היו שאנחנו הולכים להפסיד.

הוכרחנו ללכת לבית-משפט והפסדנו יחד עם אנשי האוצר, כי אנחנו משלמים את המחיר. אני מדבר כרגע כנציג המוסדות ולא כאקדמאי, כי ברגע שאני משמש בתפקיד מסויים הרי עברתי לצד השני של המתרס. הפסדנו, כי האוצר לא פיצה אותנו במלוא העלות שזה עלה לנו רק בחלק מן הזמן. עד היום אנחנו נושאים על גבינו את החטוטר הזאת.

לא ייתכן שיאשימו אותנו פעמיים: פעם שהלכנו לבוררות ולבית-משפט כאשר לא רצינו ופעם שניה שהפסדנו. האוצר היה בכל שלב ושלב יחד בכל הדברים.

אציין פרט אחד קטן מאותו פסק בוררות והוא מה שנקרא קרן השתלמות ב'. זאת היתה המצאה שהסגל לא רצה אותה. האוצר הלך איתנו ראש בראש. הסגל סירב. הופעל לחץ גדול על הסגל כדי שיסכים. הרעיון היה כדלהלן: זאת איננה תוספת שכר המחייבת את האחרים, זו ספיגת כסף מציבור האקדמאים. למה? - הם חייבים להפריש משכרם לתוך אותה הקרן וחלק גם המוסדות. למוסדות יורד מהכסף החופשי שלהם ואילו לסגל יורד מכספו. הם עוד עשו זאת ריטוראקטיבית. לכן, נגד רצון הסגל באה הבוררות וקבעה מה שקבעה בהתאם לכך. הסגל היה אומלל. האוצר באותו רגע לא היה אומלל, אבל עכשיו הוא מנגח את הסגל על דבר שהסגל בכלל לא רצה.

כל יתר הדברים שהעלית אנחנו אומרים ברחל בתך הקטנה - אין יותר. רכב פלוס תשלום כפול של ביטוח - לא קיים יותר; מה אנחנו יכולים להגיד יותר מזה? כרטיסי טיסה - הסברנו בדיוק על מה מדובר; שבתון - הסברתי.

היו"ר א' הראל:

לא קיבלנו תשובה מדוע אתם נותנים החזר הוצאות רכב לכולם ולא רק לבעלי

הרכב?

מ' אלבק:

בזמנו היתה זו תוספת שכר שנראתה כתוספת שכר לכל דבר, כי לא חייבו אותנו בהצהרה ובדיווח והוטל על זה מס-הכנסה. מאחר וראינו זאת כתוספת שכר לכל דבר וגם נותני העבודה מטעם האוצר ראו זאת כתוספת שכר - אמרו לבטל. עשו חשבון כמה יש בעלי רכב וכמה יש שאינם בעלי רכב ואמרו: אם תורידו 10% ניתן יהיה לתת זאת לכלל העובדים. הסדר זה היה על דעת האוצר.

קיבלנו על עצמנו - ויש על כך מסמך בכתב - שכל משא-ומתן על תנאי שכר, מאותו רגע שכתבנו את המכתב ועד עולם אלא אם כן ישנה האוצר את דעתו, נציג האוצר יהיה נוכח ויגיד את דברו, כדי שלא יוכל לטעון: לא ראיתי ולא שמעתי ולא דיברתי.

היו"ר א' הראל:

ברגע שהחזר הוצאות הרכב חל על כל העובדים, האם כל העובדים משוחררים מדיווח?

מ' אלבק:

כן, ומנכים להם מס-הכנסה.

בנושא העבודה הנוספת - נבדיל בין שני סוגי עבודה נוספת: עבודה נוספת במסגרת המוסדות ועבודה נוספת מחוץ למוסדות. עבודה נוספת במסגרת המוסדות - התשלום הוא תשלום רעב. יש לי מאבק קבוע עם אנשי הסגל, מפני שזה לפי שעות, 8 חודשים בשנה, התנאים הסוציאליים לא קיימים, ומנכים 60% מס.

היו"ר א' הראל:

האם זה לא אחוזים מהמשרה?

מ' אלבק:

לא, אלא לפי שעות, וזאת בעקבות דו"ח המבקר.

לגבי עבודה נוספת מחוץ למוסדות - אנחנו מרשים בדיוק כפי שמותר לעובדי המדינה. כל עבודה נוספת וכל תשלום בכל גובה חייב בדיווח לנו. אנחנו יודעים מי עובד, היכן עובד ומה הסיבה שהוא עובד עבודה נוספת. יש כללים גם להיתר הזה. הכללים בדרך-כלל אומרים: עובד במקום שערכו וערך עבודתו איננו פחות מערכו וערך עבודתו באוניברסיטה.

ארשה לעצמי להתייחס בקצרה לאוניברסיטת בר-אילן אשר יזרוק אור על היתר: החינוך הממלכתי הדתי, בעיקר במקצועות הריאליים, סובל ממחסור כרוני במורים במקצועות אלה. אתם צריכים להיות מעוניינים ואנחנו מעוניינים לספק מורים ולפעמים אפילו נגד רצונם, אנחנו מכריחים אותם כחלק ממשרתם, לקבל בחוץ כדי שילמדו את המקצועות האלה, שאם לא כן הם לא ילמדו בכלל. אני חושב שיש ענין לכנסת ככנסת שהם ילמדו שם.

ד' תיכון:

ניחנת בכושר תיאורי יוצא מן הכלל. אני רוצה לחזור לדו"ח. אני שואל: האם מצאת בדו"ח הזה חלקים וסעיפים שאינם נכונים ליום הוצאתו של הדו"ח, שכן אנחנו שומעים שכמעט את כל הדברים תיקנתם. אבל נכון ליום פרסום הדו"ח, האם אתה סבור שהמבקר שגה במספר סעיפים או נושאים? לא הבנתי אם הדו"ח לא היה טוב או שתיקנתם את הכל לאחר מכן ומה המצב היום.

מ' אלבק:

א) אני חושב שהממצאים של המבקר מדויקים, אבל אני לא זוכר במדויק. אני יוצא מתוך הנחה שאם אני לא זוכר ספציפית - אמון עלי שדברי המבקר מדויקים. (ב) הרישה של דברי התייחסה לפרסומים בעתונים, בכלי התקשורת ההמוניים שהם טלוויזיה ורדיו שפרסמו עובדות מסולפות ואותו מאמר שצינת את שמו ואני לא.

ד' תיכון:

לדעת הביקורת ההליכים שנקטו המוסדות ונציגיהם בנושא השכר לא היו תקינים, יש לדאוג לכך שהדבר לא יישנה בעתיד, וזאת על-ידי תיאום מראש והסכמה בין הגורמים האמורים בכל הנוגע למשא-ומתן. התייחסת לנושא השכר, אמרת שהכל היה תקין, הכל היה שפיר, אני שואל: מה דעתך על המשפט הזה?

י' שחר:

אני מבקש להפריד שתי נקודות מיתר הנקודות. יש כאן נקודות שהן בניהול של כל מוסד ומוסד ועל זה אין שליטה לא תקציבית ולא ניהולית של האוצר או של ות"ת ויש דברים שעוברים לרוחב בכל המוסדות להשכלה גבוהה. בשתי הנקודות האלה אתייחס לנושא השכר, הנושא של בוררות ריגר ונושא הרכב.

נקודה אחת חיובית של השנתיים-שלוש האחרונות בנושא השכר. יש תיאום מלא בין המוסדות להשכלה גבוהה ובין הוועדה לתכנון ותקצוב במשרד האוצר לגבי כל הנושא של הסכמי שכר ושינויים בהסכמי שכר לגבי הסגל האקדמי. כל פעולה לא נעשית ללא התייעצות מקדימה איתנו בנושא הסגל, כולל העניין שהוזכר כאן של ניכוי השכר מרצון שהוסכם על 6%. למעשה, בנושאים האלה יש השלכה גם לגבי קבוצה גדולה שאינני רוצה לציין את מספרה של חוקרים במערכת הבטחון ושירות המדינה שהחלק הארי של שכרם ותנאי עבודתם, בחלקו, פחות או יותר זהים לאנשי הסגל האקדמי. הם עדיין לא הצטרפו להסכם המסגרת, אבל אין ויכוח שגם הם יוותרו על 6% משכרם, כי הם לא יכולים רק לקבל ולא לוותר. אם הם יקבלו את מה שקיבל הסגל - הם גם יוותרו על 6% משכרם.

אני לא רוצה לחזור לשלוש השנים האחרונות שהן תיקון מערכת היחסים לעומת מה שהיה בעבר. אני חייב לומר מספר נקודות על העבר כדי להעמיד דברים על דיוקם בעקבות מה שאמר פרופ' אלבק.

הנושא של ריגר למעשה נכפה עלינו בעקבות מכתבים והתחייבויות של ראשי המוסדות להשכלה גבוהה. יש מכתב של פרופ' אקשטיין שהיה עילת התביעה של הסגל האקדמי לגבי הנושא שבעקבותיו באה ועדת ריגר. לולא ההתחייבויות האלה לא היה קיזז לפרופסורים לתבוע אותה ועדת שחיקה. המכתב לא היה שותף לאותו מכתב.

מעבר לזה, כתבי המינוי - הוסכם על כתב מינוי, אני לא רוצה להיכנס לנושא כי הוא נדון פעם בוועדת הכספים של הכנסת כאשר עלתה בעיית המימון, וחלק מחברי הכנסת היושבים פה השתתפו בדיון בוועדת הכספים, ולמעשה נאלצנו ללכת לנושא הבוררות. אנחנו לא צד משפטי כלפי הסגל. הצד המשפטי כלפי הסגל הוא המוסדות להשכלה גבוהה ולא האוצר. האוצר הוא רק גורם מנמק באמצעות ות"ת. בעקבות המכתב היו בעיות שאנחנו לא היינו שותפים להן.

ריגר פסק מה שפסק ובעקבות זאת שלא היתה לנו ברירה ניסינו להעמיד זאת במבחן משפטי. זה לא מצב שביט-המשפט פסק לפני הפסיקה של ריגר. ידענו כבר מה הפסיקה של ריגר. ניסינו באמצעות בית-המשפט-המחוזי בתל-אביב לבטל את הפסיקה. הבעיה היתה שכבר היו לנו העובדות של ריגר וכבר ידענו כמה זה עולה - 35%-40% במקום 9% שהיו צריכים לשלם אם היה לפי הסיכום שלנו בבדיקה בין 1977 ואילך. זו היתממות להגיד שריגר פעל בחלל ריק. הוא לקח נתונים שהיו לפני כן שלא הוסכמו איתנו.

י' טוניק:

הטענה העקרית שלכם היתה שריגר הרחיק לכת שהלך עם פיצוי של שחיקה החל מ-1966 בעוד שאתם טענתם שזה צריך להתחיל מ-1977. מדוע לא הוכחתם בבית-המשפט שריגר חרג מסמכותו והרחיב את היריעה? בית-המשפט-המחוזי קבע שלא הרחיקו לכת לא לכאן ולא לכאן ולכן נשאר פסק הדין.

י' שחר:

אני לא משפטן. הנתונים האלה היו בפני נציג הפרקליטות שייצג אותנו. העברנו אליו את כל הנתונים. מה שפסק בית-המשפט או מה שטען נציג הפרקליטות - אני לא הייתי באותה הופעה. היו שם שני עורכי-דין.

י' טוניק:

אני אומר לך מתוך הדו"ח - והדו"ח מבוסס על פסק-הדין - בית-המשפט לא קבע ממצא בנושא זה ולכן הפסדתם.

י' שחר:

אני לא יכול להיכנס לפסק הדין שפסק הפוסק בנושא הזה.

לגבי קרן השתלמות ב' - אני אומר באחריות מוחלטת, כמי שהיה שותף אז לנושאים האלה - אנחנו בכלל לא אמרנו באילו רכיבים צריך לתת, זו היתה פסיקה של ריגר, הוא פסק דברים שסבכו אותנו. קרן השתלמות ב' שיש לה השלכה לגבי ציבורי עובדים עוררה תסיסה. אנחנו לא הצענו קרן השתלמות.

אנחנו לא הצענו רישוי וביטוח רכב שריגר פסק לתת.

מ' אלבק:

גם אנחנו לא.

י' שחר:

לגבי החזר הוצאות רכב לעובדי האוניברסיטאות שאין להם רכב בצורה אחידה נעשה בזמנו על-ידי מר הרמן שהיה נשיא האוניברסיטה העברית, דומני בשנת 1977. האוניברסיטאות חרגו מהתעריפים וות"ת קנס אותם באי העברת חלק מהתקציב כי לא היה אישור של האוצר לגובה התעריפים האלה. לכן, אי-אפשר להגיד שהאוצר היה שותף לזה.

לאחר מכן הוסיפו חטא על פשע - הוסיפו החזר תשלום ביטוח לתעריף של הוצאות רכב. ריגר פסק שמגיע להם גם החזר תשלום ביטוח וגם החזר תשלום רישוי. שוב, לאותה אוכלוסיה שלחלקה אין רכב ולחלקה אין רישיון.

י' טוניק:

בסך הכל ריגר היה ברור לא בין האוצר לבין המוסדות, אלא בין הסגל לבין המוסדות. התביעה של הסגל התבססה על הבטחה מסויימת שניתנה. הזכרת כאן מכתב של פרופ' אקשטיין, אבל זה לא משנה לגבי הבעיה שלי. אצל ריגר עלתה השאלה: מה הבטיחו המוסדות ומה מחייב אותם. לא היתה שאלה מה מחייב את האוצר. נכון, או לא? שאלתי היא: מדוע חשב האוצר שהבטחה של המוסדות מחייבת גם אותו, שהוא כל כך מעוניין להתערב בנושא? אם האוצר תבע מהמוסדות לכת לבית-המשפט ולבטל את פסק הדין היה זה כדי להגן על האוצר, כי הוא ראה את עצמו מחוייב אף הוא לכבד את פסק-הדין אם הוא ישאר בתוקף. מדוע זה היה כך? מדוע האוצר לא יכול היה לומר: זה ענין ביניכם, האוצר בתקציבו לא יביא זאת בחשבון. נקודה. זאת שאלה שלפי עניות דעתי עוברת אצלנו לאורך כל הדו"ח.

י' שחר:

האוצר הופיע כאן לאחר פסק-הדין שפסק בית-משפט-המחוזי.

י' טוניק:

אבל לא היה פסק דין נגד האוצר.

י' שחר:

אין פה שתי מדינות. הרי מישהו היה צריך לממן את הפסיקה של ריגר. עובדה שהמונה על התקציבים שהיה גדיש הופיע בפני ועדת הכספים של הכנסת והתקיים דיון בטונים גבוהים מאוד בין נציג האוצר לבין ות"ת, קרי: הפרופ' חיים הררי והמנכ"ל שהיה בזמנו יעקבי. האוצר ניסה להוכיח בפני ועדת הכספים את מה שקרה בעקבות ההליכים של הבוררות וניסה להקטין את המימון. עובדה שהמימון בא הרבה יותר מאוחר ורק חלק ממה ששולם בפועל לחברי הסגל האקדמי. האוצר ניסה לשכנע את חברי הכנסת שהיו צריכים אז לאשר תוספת תקציב. אם אינני טועה דובר לגבי האוניברסיטאות על סכום של 50 מליון דולר לשנה.

י' טוניק:

אתם יצרתם כאן תקדים מסוכן, שהמוסדות מתחייבים ואתם הולכים לכנסת לבקש תקציב. מה יקרה אם עוד פעם תהיה התחייבות שלא תהיה בתקציב הקיים?

י' שחר:

מאז יש הסדר בין האוצר לבין המוסדות לבין ות"ת.

י' טוניק:

אין התחייבות של האוצר לכבד כל התחייבות של המוסדות והיא לא יכולה להיות. יש תקציב. יש ות"ת וזה הכל.

י' שחר:

האוצר יכבד מה שנעשה בהסכמת האוצר. מה שנעשה ללא הסכמת האוצר - האוצר מנוע מלכבד.

י' צבן:

ואחר-כך?

י' שחר:

אני לא נביא. אני גם לא איש פוליטי. בנושא החריגות - לדוגמה: לעובדים המינהליים במוסדות להשכלה גבוהה ניתנה תוספת של 10% ללא הסכמת האוצר, במקום הנהגת מועצות ייצור. כללו את הסעיף הזה בהסכם והוא לא היה על דעת האוצר. הנושא הזה, כולל תוספת קמפוסים, שהיה ללא אישור האוצר - איננו ממומן על-ידי ות"ת, כי הנושא הזה הוא ללא אישור האוצר.

י' טוניק:

לעת עתה, עד שיהיה חוק אם יהיה, האם החלטת הממשלה מיוני 1977 על הקמת ות"ת במעמד שהיא קיימת היום, כי ות"ת היתה קיימת קודם בצורה אחרת, נאמר כאן שהממשלה סומכת ידה על כינונה של הוועדה הזאת, הדבר הראשון הוא להיות גוף בלתי תלוי שיעמוד בין הממשלה לבין המוסדות. השאלה שלי היא: איפה עמדה ות"ת בנושא ריגר? לפי הדברים שאני שומע ממך פה אני לא ראייתי שות"ת כגוף בלתי תלוי ניסתה לפשר או להביא את הצדדים לידי הסכמה מסויימת.

י' שחר:

אמרתי שנפריד בין שלוש השנים האחרונות לבין מה שהיה. בשלוש השנים האחרונות חל שינוי. מה שקרה אז - חוד החנית היה בין האוצר לבין המוסדות וות"ת לא הצליחה למנוע זאת.

י' טוניק:

אני שואל את השאלה לא על העבר דווקא. היום אנחנו עומדים בפני אפשרות שתהיה חקיקה מסויימת ושות"ת תקבל סמכויות לפי החוק באותו נוסח של החלטת הממשלה ואפילו עם חיזוק מסויים. הלא כל זה התעורר כדי לא להעמיד את האוצר פנים אל פנים עם המוסדות כאילו האוצר חייב. אני שואל: מה יהיה בעתיד אם המוסדות יתחייבו בדברים שהאוצר איננו מסכים להם? האם ות"ת יוכל למנוע זאת או לא? מצד אחד לפי החוק נאמר שהמוסדות צריכים להיות בגבול התקציב שהם קובעים. לא נאמר בשום מקום עד היום שמישהו רשאי לקבוע את התקציב של מוסד. ואז הם יכולים לקבוע תקציבים כפי שהם יחליטו לפי ראות עיניהם, ואם האוצר חייב להיכנע ואם ות"ת איננו יכול למנוע זאת - איפה אנחנו תיקנו את המצב ולאן אנחנו בכלל הולכים? כל מה שהיה יכול להיות ויהיה כל שנה ובכל משבר. אם הדו"ח הזה לא יגיע לידי תחילה של סיכוי של פתרון - אני חושב שלא השגנו את המטרה שלנו.

לכן אני מצפה לשמוע קודם כל מהאוצר ובעיקר גם מאנשי המוסדות, מה אתם מציעים לעתיד?

ב' שליטא:

אני לא מתיימר להיות מומחה לתנאי השכר בסגל האקדמי, אני איש ציבור ואומר לכם שהדעה הרווחת היום בציבור היא שהמשכן האקדמי הוא אי בפני עצמו ששם נוהגים לפי הכלל של תפוס כפי יכולתך.

מ' אלבק:

כמה לפי דעתך מרוויח פרופסור מן המניין?

היו"ר א' הראל:

בערך 1,500 דולר?

מ' אלבק:

1,000 דולר ברוטו לחודש.

י' שחר:

פרופסור מן המניין בשיא הוותק משתכר 1,971,000 שקל. כלומר, 1,300 דולר ברוטו לחודש.

ב' שליטא:

אני פונה ואומר לכם: אתם הזרוע האקדמית במדינה. על החשיבות למחקר ולהשכלה אין חולק ואין עורר. אתם צריכים בראש וראשונה להיות מעוניינים שלא יחול נתק וניכור ביניכם לבין הציבור ושלא תהיה תפיסה כזאת שבאוניברסיטאות עושים כבתוך שלהם. היתה בזמנו ביקורת על הבנייה - היום לא נוהגים כך - של היכלות שן הרבה מעבר לסטנדרטים מקובלים. זה חלק מהענין, חלק מהביקורת. אני לא מעלה על הדעת שחלק מיותר, אבל לפעמים בנו בסטנדרטים פזרניים ורחבים מאוד. זאת דעה הרווחת בציבור.

שמעתי גם את פרופ' הררי לא פעם ולא פעמים בוועדת החינוך והתרבות על בריחת מוחות וכל הכרוך בזה. אנחנו כאנשי ציבור מודאגים מאוד. יחד עם זאת אנחנו חיים במדינת ישראל ושום מהנדס לא יבוא ויאמר שהוא רוצה תנאי שכר כמו מהנדס אמריקני. זאת מדינת ישראל עם התנאים שלה וצריך לחיות לפי האמצעים שלנו. ברור לי לגמרי שהסגל האקדמי צריך לקבל שכר הוגן ויותר מזה. זה בכלל לא עומד לזכרו.

בשנים קודמות כנראה שהאוצר ליווה מרחוק מאוד את הנושא הזה. רק בשנים האחרונות התחילה פתאום התעניינות גדולה יותר. זה היה אי בודד בפני עצמו, קבעו שם את הדברים והאוצר, למרות שהוא מממן חלק גדול מהנושא הזה עמד מהצד ולא היה שותף ונוצרו כל מיני עיוותים.

אני חושב שזה לא מצב בריא שענין השבתון - ואני לא פוסל אותו - הפך לחלק מתנאי שכר. השבתון באמת חשוב עבור המחקר, ההשתלמות והיידע. אבל כאשר הופכים זאת לחלק מהסכמי השכר - זה לא לטובת הענין ולא לטובתכם.

בהזדמנות זאת אני רוצה לגעת בענין שכר הלימוד חינוך לבנים. אני לא יודע משום מה רק חברת החשמל משכה אליה את האש בנושא חשמל חינוך לעובדיה, אתם עוד לא, אבל זה כנראה יגיע. מדוע זה צריך להיות? אנחנו מבקרים השכם והערב את חברת החשמל בכל הוועדות, אם בביקורת המדינה ואם בוועדות אחרות, בנושא החשמל חינוך. גם שכר לימוד חינוך הוא לא במקומו. אני ראש מועצה מקומית ואצלי כל עובדי המועצה המקומית במנחמיה משלמים מסים עד האגורה האחרונה ואין ולא יכולות להיות הנחות בנושא זה.

מ' אלבק:

גם אנחנו. זה לא חינוך. זו שוב אחת הטעויות המשתרבות. אנחנו משלמים על זה מס מלא, אנחנו בקושי מקבלים 40%. לא רק זאת, אנחנו משלמים 125%.

ב' שליטא:

אם אתה מקבל 5 אג' נוספות לשנה - גם את ה-5 אג' הנוספות האלה אתה לא צריך לקבל. אם אני אצטרך לפסוק לכם בענייני שכר, האמן לי שאהיה בכיוון הגבוה. אני חושב שהשכר הבסיסי צריך להיות הוגן, גבוה ותואם את המעמד החברתי שלכם, את מה שאתם עושים ותורמים לחברה. אין פה שום ספיקות. אינני אוהב שעל-יד השכר הבסיסי וסביבו יש תנאי שכר נלווים. הדברים האלה לא אתיים וגם לא במקומם. אני מדבר על כל התוספות האלה. שכר בסיסי צריך להיות הוגן. היתה ביקורת אדירה גם על חברי הכנסת עד שכל כך נמאס לנו והעברנו את נושא קביעת שכר חברי הכנסת לוועדה ציבורית חיצונית. הוא הדין כאן. ביקורת המבקר צריכה להתמקד בשובלים למיניהם שנסתבים אחרי השכר והופכים במשך השנים לנכסי צאן ברזל בגלל איזה שהן סיבות הסטוריות כאלה ואחרות.

חשכר הבסיסי צריך להיות תואם והוגן כפי שראויים לו האנשים שעוסקים בחינוך הגבוה במדינת ישראל. אבל בתשלומים הנלווים צריך פעם אחת לעשות סדר. אני לא אומר שהם לא יהיו, אבל שיהיו תואמים את התנאים שיש במדינה ומה שקורה בכלל במשק הישראלי ולא אי בפני עצמו.

מ' שוטהיים:

הקדשנו פה זמן רב לדיון בפרשת ריגר שהסתיימה בשנת 1982. איזו תועבה הושלמה כאשר השופט חריש אישר את פסק בוררות ריגר? מה שנעשה אז בבית-המשפט היה ששכר הסגל האקדמי שפיגר משנת 1966 אחרי השכר במגזרים הציבוריים במדינת-ישראל - את הנתונים על השכר במגזרים הציבוריים נתן מר דודאי מן האוצר - הושווה בפעם הראשונה בשנת 1982. כאשר אני אומר שכר אני אומר: תוספות מחקר, תוספת השתלמות ותוספת רכב כפי שהונהגה על-ידי שר האוצר לשעבר יגאל הורביץ. מה שקרה בסוף 1982 - אחרי שהיה פיגור במשך שנים, התוצאה של בוררות ריגר וחריש - הוא שחברי הסגל במוסדות להשכלה גבוהה הגיעו לאותה נקודה בה עודכן או השתנה השכר במגזרים האקדמאים האחרים במדעי הרוח והחברה ומהנדסים בשירות הציבורי במשך כל השנים משנת 1966 עד שנת 1982. זאת התועבה שנעשתה. כאשר אתה מבקר ואומר: כל סרחי העודף לא מוצאים חן בעיני וזה לא נאה - זאת כתב השופט חריש - - -

י' טוניק:

זאת לא כתב השופט חריש. אולי טעינו בדו"ח, הלא ידענו שכל הוויכוח בפני השופט חריש היה: האם ריגר הלך אחורה עד 1966, או האם מה שהוא נתן מתאים גם להליכה אחורה ל-1977. על זה נסב כל המשפט, כי היה מי שטען כי מה שנמסר לבורר הוא האפשרות ללכת רק עד 1977, ואם הלך אחורה יותר - הוא חרג מסמכותו. על זה התנהל המשפט.

כותב השופט שאי-אפשר לדעת מפסק-הדין ולא הוכיחו בפניו שאכן הלך ריגר אחורה ל-1966. ואני לתומי חשבתי עד לרגע זה שאי-אפשר לדעת. והנה, אתה בא ואומר שהוא הלך ל-1966. זאת אומרת, אתה מאשר את עמדת האוצר שהבורר חרג מסמכותו.

אני מבקש לדעת: האם תמיד אמרת מה שאתה אומר היום, או שאמרת זאת רק היום לצורך הוויכוח? אני מתלבט כבר חודשיים לדעת אם ריגר הלך אחורה עד 1966, והנה אתה בא היום ואומר שהוא הלך.

מ' שוסהיים:

אדוני כבוד המבקר, אני לא אמרתי מה שאתה אומר. מה שנכתב בפסק הבוררות כמה הם הלכו אחורה - הם כתבו בפסקי הבוררות ואני לא אפרש אותם. אני אומר שגם אם נכון מה שמבקר המדינה אומר, או גם אם היו הולכים אחורה עד שנת 1966 - - -

י' טוניק:

מבקר המדינה לא אומר כלום. מבקר המדינה אומר מה שאומר השופט. השופט אמר שהכספים והאחוזים שריגר הוסיף אין לדעת מהם אם הוא אכן הלך אחורה ל-1966. והנה אתה בא ואומר ההיפך מזה.

מ' שוסהיים:

אני לא אמרתי זאת. אני מסכים לאכסיומה אחת: שגם אם הוא הלך עד 1966, אז מה שהוא עשה בשנת 1982 - הוא השווה את שכר חברי הסגל האקדמי לשינויים שחלו בשכר הממוצע לעובדי מבקר המדינה ולעובדי משרדי הממשלה לעומת הבסיס של 1966.

י' טוניק:

אתה יודע שעל סמך דבריך אלה יילך עכשיו מי שצריך ללכת ויבקש לתקן את פסק הדין של השופט חריש.

י' זיו:

ברצוני להעיר מספר הערות קצרות לגבי עמדת ות"ת. אני שמח שהפעם נמצא נציג האוצר ואני סומך ידי על מה שהוא אמר. אוסיף ואומר: בתקופת דו"ח ריגר היתה תקופה עכורה לא רק בין המוסדות לבין האוצר, אלא גם בין ות"ת לבין האוצר. כל המערכת היתה משובשת. לשמחתי המצב תוקן. בשנתיים האחרונות, כפי שנציג האוצר אמר, יש יחסי עבודה תקינים ואני מקווה שמה שהיה לא יחזור. למה היה מה שהיה זה כבר סיפור אחר, יש לו יותר רקע ציבורי פוליטי ולא רק עובדתי.

הצעתי בישיבה הקודמת לא להיכנס לנושא הזה לאור העובדה שעכשיו היחסים תקינים וזה מה שחשוב. ביקשנו גם סימוכין מאנשי המבקר לאישור הדברים האלה מבלי להתייחס לבעיה האחרת שהיא בעיה נכבדת בפני עצמה שהועלתה גם היום וגם בדו"ח: מה עמדת ות"ת בעתיד, איזה תפקיד ות"ת צריכה למלא.

אני מבקש להתייחס שוב רק לזאת, אם כי ציינתי זאת גם בישיבה הקודמת. עמדת ות"ת היא שהיא לא צריכה להיות - ולא זאת היתה כוונת הממשלה כאשר כוננה את ות"ת - ההנהלה הארצית של האוניברסיטאות בארץ. ות"ת היא גוף בלתי תלוי וכך עליה להישאר. הפועל היוצא מזה הוא מאוד פשוט. היכן ות"ת צריכה להתערב והיכן לא? בנושאים שיש להם משמעות תקציבית נכבדת, כמו הסכמי שכר קיבוציים - היא צריכה להיות מעורבת והיום היא מעורבת. נדמה לי שהצורה שבה היא מעורבת היום מניחה את הדעת מצד כל הצדדים: המוסדות האוצר וגם כוונת מקימי ות"ת; יש נושאים אחרים שהיא צריכה להיות מעורבת אבל באופן לא ישיר ואלה נושאים שלמשל עלו בדו"ח מבקר המדינה שיש בהם משמעות ציבורית. על אף העובדה שלכל מוסד יש ועד מנהל שלו וגוף ציבורי שמנהל אותו שצריך לקבל את הערות ולהגיב עליהן - גם ות"ת התערבה למרות שהיא לא אמונה על זה. אני יכול להזכיר שורה של דברים: מברטיסי טיסת שבתון ועד לוועדת גיטר שנוסדה ביזמת ות"ת ובהסכמת ור"ה. אנחנו מביעים את דעתנו משום שיש לזה משמעות ציבורית. ברגע שהמבקר מתייחס לזה - צריכה גם ות"ת להתייחס לזה אבל לא לכפות את דעתה בנושא. יש פה דרגות שונות של מעורבות של ות"ת בנושא השכר.

אני מקבל את דברי חבר הכנסת שליטא שבאמת צריך להבדיל בין נושאים המגרים את דעת הציבור ואולי לא כל כך חשובים, לבין השאלה הבסיסית: איך לשנות את מבנה השכר כך שהשכר של אנשי הסגל יהיה מכובד. זאת שאלה מרכזית שצריך לתת עליה את הדעת. אבל זה לגבי העתיד.

בנוכחות כבוד המבקר ונציג האוצר אני חוזר ומבקש שהוועדה תסכם שהיא רשמה לפנייה את כל שהיה בתקופת ריגר, אבל היא גם רושמת לפנייה שאין טעם להמשיך ולחטט רק בעבר הזה משום שאין לו השלכה ישירה על מה שקורה היום - היחסים הם תקינים - ואני חייב לציין שגם אין השלכה ישירה לגבי השאלה המרכזית אם השכר גבוה מדי, נמוך מדי, שבתון גבוה מדי וכ"ו, אין שום קשר. היתה תקופה אפלה שאני שמח שהיא עברה.

י' טוניק:

פרופ' זיו, כיון שאתה מייצג היום את ות"ת, אתה בוודאי מכיר את הבעיות, אתה אפילו מכיר את שתי השנים הקשות שהיו - אשאל אותך שאלה. הבעיה ביסודה קיימת. המוסדות האוניברסיטאיים אינם יכולים לכסות את כל תקציבם. שכר הלימוד הוא הכנסה מסויימת ויש גם אולי הכנסות נוספות. המדינה משתתפת השתתפות מאסיבית בתקציב. כל שנה יתחיל התהליך במשא-ומתן בין האוצר לבין המוסדות, כאשר ות"ת באמצע, כאשר ות"ת מביאה לאוצר את בשורת האוניברסיטה ואת הצרכים ומצד שני בתור גוף בלתי תלוי היא מתחשבת באפשרויות של האוצר ומביאה אותם לידי סיכום. אם היא תעשה זאת - היא רק עברה מחצית הדרך, כי אחר-כך מתחילות בעיות נוספות. מה קורה עם החריגים? נניח שאחרי הסכמה תחילתית כזאת המוסדות קובעים את התקציבים שלהם, מה יקרה אחר-כך אם המוסדות חורגים מתקציבם מסיבה זו או אחרת, איך מונעים כל זאת? איך מונעים את הדרישות הנוספות? איך מונעים את האפשרויות שיעמידו באמצע השנה את האוצר ואת ות"ת בפני דרישות נוספות? זה בעצם מה שהעבר מלמד אותנו, חוץ ממה שקרה בעבר. איך אתה רוצה לראות את ות"ת בעתיד כדי למנוע כל זאת? במינוי הממשלה משנת 1977 יש תפקיד שמייחסים לות"ת: שהוא צריך לעקוב כדי למנוע חריגים. אולי זה נאמר בצורה כוללת מדי, אולי זה נאמר מבלי לתת לות"ת סנקציות או שיניים. אבל אם היום אנחנו רוצים לתקן את המצב לאור הנסיון הלא כל כך טוב שהיה, אני חושב שהוועדה הזאת צריכה להתייחס גם לנושא זה כאשר כל הנציגים יושבים כאן.

י' זיו:

זאת השאלה המרכזית, הגדרת כרגע את התפקיד המרכזי של ות"ת. יש משא-ומתן, מגעים קבועים עם המוסדות. השכר הוא לא הגורם היחיד. יש ויכוחים על בניינים, יש ויכוחים בלי סוף על ציוד. אם תשאל את פרופ' אלבק הוא יגיד לך שכבר היום ות"ת מתערבת יותר מדי. יש צדדים רבים לשאלה הזאת. אני חושב שזה חלק מהאמנות של האפשרי לעומת הבלתי אפשרי. נדמה לי שהיום אנחנו במצב הרבה יותר טוב מאשר היינו לפני שנתיים והמגמה היא החשובה.

היו"ר אי הראל:

לסיכום הדיון בוועדה, אני פונה בשאלה: האם איזו שהיא מסגרת, ות"ת, ור"ה או האוניברסיטאות עצמן רוצים להגיש לנו חומר נוסף, פרט למסמכים שכבר הגשתם - זה הזמן לעשות זאת. אם אתם מקבלים את הדברים כפי שהובאו פה על-ידי פרופ' אלבק ופרופ' זיו - אוכל לראות אותם כמסוכמים על דעתכם.

לגופו של עניין: (א) אנחנו צריכים ללכת על החבל הדק שבין המאבק לנוהלים תקינים לפעילות בהתאם למקובל במערכת ציבורית לבין הצורך לתת למוסדות להשכלה גבוהה לגדול, להתפתח ולמצות את היכולת הספציפית של כל מוסד ומוסד. אם נלך בקו נוקשה בלבד, נבוא ונגיד: אחדות בכל - אנחנו סוגרים את הספציפיות שכולנו מעוניינים בה לגבי כל מוסד ומוסד.

לכן, אותה גישה שאומרת שרוב העובדים נכללים במסגרת ההסכם הקיבוצי ושעל כך מתנהל משא-ומתן על-ידי ור"ה, כשאנחנו מבקשים - ואני מצטרף לבקשתו של המבקר - שות"ת תהיה מעורבת יותר. במיוחד כאשר הדבר מקובל היום על האוצר - האוצר אומר שיש עבודה משותפת, יש פיקוח משותף - תבורכו.

אנחנו מוכרחים למצוא אותם וינטילים, מה שנקרא בתגובה של ות"ת לגבי קבוצה א' שדיקן פה זה לא בדיוק דיקן שם, מנהל פה זה לא בדיוק מנהל שם. אנחנו מוכרחים לתת את הגמישות, אבל כאשר הגמישות מבוקרת ולא הפקר. אנחנו נותנים למוסדות למשוך מישהו ולתת למישהו תוספת במסגרת המערכת הציבורית.

(ב) הם לא יוכלו להתעלם - לא ות"ת, לא ור"ה ולא המוסדות להשכלה גבוהה - מהעובדה שיש עכשיו על דעת שר האוצר ומזכיר ההסתדרות הכללית ועדה שצריכה להתייחס לשכר בשירות הציבורי, מפני שאנחנו יודעים שאחת לכמה שנים קורית לנו במערכת השירות הציבורי התמוטטות שכר. הפטריות הצדדיות האלה שזורים הן פעם על דעת העובדים ופעם על דעת המעסיקים, כי אתה לא יכול להתגבר על הבעיה הזאת. ועדת הורביץ בשעתו עשתה עבודה גדולה מאוד. עכשיו יש ועדת זוסמן שצריכה להתייחס לכל המערכת, היא יכולה לסייע בהכנסת מרכיבים מסויימים לתוך מערכת השכר הכללית במשך ולפתור בעיות שהתעוררו כאן.

(ג) אני מבקש לציין - חבר-הכנסת שליטא ציין זאת - אני נפגש בהרבה מאוד הרצאות עם תלמידים ובכל פגישה אני צריך לחזור ולציין: אני חבר כנסת, תאמינו לי שאני לא גנב, תאמינו לי שאין לי שכר גבוה יותר מאחרים, תאמינו לי שאף פעם לא השתמשתי בשירות בריאות חינוך ואין לי שירותי בריאות חינוך, תאמינו לי שאין לי קרן השתלמות למרות של-98 של העובדים במדינת ישראל, כולל עובדי נקיון, יש קרנות השתלמות. הקבוצה היחידה שאין לה קרן השתלמות היא חברי הכנסת. בסופו של דבר ישימו אותי בפניה ויגידו: אתה כזה וכזה וכל הדברים הרעים עליך, על משפחתך, על בני ביתך וכו' ולא יעזור כלום. זה מה שקרה לחברי הכנסת. אותו הדבר קורה למערכת הזאת, לכם. אנחנו ב"חברה טובה", במרכאות.

לכן, הבעיה של הצגת העניין צריכה תמיד להיות מלווה בהערכה בלתי מוגבלת, עצומה, למה שנעשה במוסדות להשכלה גבוהה במדינת ישראל. אם לא נדע לבוא ולהסביר לציבור שבתחום המדעי, בתחום הפיתוח, בתחום ההשכלה עושה מדינת ישראל גדולות במסגרת המוסדות שלה - אנחנו נחטא לכולנו.

לכן, כאשר אני רוצה לסכם את הפגישה של היום, אני אומר: הציבור צריך לדעת שבצד הטיפול שלנו בחריגות אין אנחנו מערערים כהוא זה בדבר הגדול שנעשה במערכת ההשכלה הגבוהה במדינת ישראל.

הישיבה ננעלה בשעה 15.10